

ПРОПОЗИЦІЇ

Міністерства енергетики України

до проєкту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України
щодо захисту прав побутових споживачів природного газу
та електричної енергії»
(далі – проєкт Закону України)

Ініційованого народними депутатами України
Королевською Н. Ю., Гнатенком В. С., Солодом Ю. В., Морозом В. В.

реєстраційний номер 4635-1 від 10 лютого 2021 р.
перше читання

1. Не підтримується.

2. Проєктом Закону України пропонується внесення низки змін до Закону України «Про ринок природного газу».

Щодо розширення поняття загальносуспільних інтересів випадками встановлення «режиму надзвичайної ситуації чи надзвичайного стану та/або карантину на всій території України» (зміни до пункту 4 частини третьої статті 11 Закону України «Про ринок природного газу»)

Відповідно до пункту першого статті 11 Закону України «Про ринок природного газу», з метою забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку природного газу, на суб'єктів ринку природного газу у виключних випадках та на визначений строк можуть покладатися спеціальні обов'язки в обсязі та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України після консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства.

Такі обов'язки мають бути чітко визначеними, прозорими, недискримінаційними та заздалегідь не передбачати неможливість їх виконання.

Такі обов'язки не повинні обмежувати постачальників, створених відповідно до законодавства інших держав - сторін Енергетичного Співтовариства, у праві на здійснення постачання природного газу споживачам України.

Враховуючи зазначене, спеціальні обов'язки на суб'єктів ринку природного газу покладаються у виключних випадках та на визначений строк, що вже передбачає можливість їх покладання під час режиму надзвичайної ситуації чи надзвичайного стану та/або карантину. Таким чином, пропозиція є недоцільною, оскільки вона не несе нормативного характеру та може створити невизначеність щодо тлумачення закону.

Щодо встановлення максимальної ціни, за якою здійснюється постачання природного газу захищеним споживачам, граничного рівня торговельної надбавки (націнки) та рівня рентабельності при постачанні природного газу захищеним споживачам серед переліку умов у рішенні Кабінету Міністрів України про покладання спеціальних обов'язків на суб'єктів ринку природного газу (доповнення пункту 8 частини четвертої статті 11 Закону України «Про ринок природного газу»)

Закон України «Про ринок природного газу» не уточнює, які саме спеціальні обов'язки можуть покладатись на суб'єктів ринку природного газу, а лише передбачає обов'язкові вимоги, яким ці обов'язки мають відповідати. Якщо за результатами відповідного аналізу Кабінет Міністрів України прийме рішення, що необхідною та мінімально достатньою формою державного втручання у функціонування ринку природного газу буде встановлення «максимальної ціни, за якою здійснюється постачання природного газу побутовим споживачам, та граничний рівень торговельної надбавки (націнки) при постачанні природного газу побутовим споживачам», то чинна стаття 11 Закону України «Про ринок природного газу» це дозволяє.

Таким чином, пропозиція є недоцільною, оскільки вона не несе нормативного характеру та може створити невизначеність щодо тлумачення закону.

Щодо зобов'язання «підприємств, частка держави у статутному фонді яких становить 100 відсотків, господарських товариств, 100 відсотків акцій (часток, паїв) яких перебувають у статутному фонді інших господарських товариств, контрольним пакетом акцій яких володіє держава, а також дочірніх підприємств, представництв та філій таких підприємств і товариств, учасники договорів про спільну діяльність та/або осіб, уповноважених договорами про спільну діяльність, укладеними за участю зазначених підприємств» здійснювати продаж усього видобутого природного газу безпосередньо суб'єкту ринку природного газу, на якого покладаються спеціальні обов'язки та уповноваженому Кабінетом Міністрів України на формування «ресурсу природного газу, що використовується на задоволення потреби захищених споживачів» за цінами, встановленими Регулятором (доповнення статтею 11¹ Закону України «Про ринок природного газу»)

Відповідно до статті 11 Закону України «Про ринок природного газу» спеціальні обов'язки можуть покладатися на суб'єктів ринку природного газу у виключних випадках та на визначений строк, а обсяг та умови виконання спеціальних обов'язків, покладених Кабінетом Міністрів України на суб'єктів ринку природного газу, мають бути необхідними та пропорційними меті задоволення правомірного загальносуспільного інтересу та такими, що створюють найменші перешкоди для розвитку ринку природного газу.

Таким чином, пропозиція суперечить вимогам Закону України «Про ринок природного газу» щодо виняткового характеру та мети застосування механізму покладення спеціальних обов'язків.

Щодо повноважень Кабінету Міністрів України на визначення постачальником «останньої надії» (у разі визнання конкурсу з його визначення таким, що не відбувся) постачальника природного газу, корпоративні права якого належать державі та/або господарським товариствам, частка держави в яких становить 100 відсотків строком на один рік (зміни до частини першої статті 15 Закону України «Про ринок природного газу»)

Пропозиція є недоцільною, оскільки вона створює ситуацію, коли Кабінет Міністрів України буде обмежений у колі суб'єктів, які можуть виступати постачальником «останньої надії», та які зможуть забезпечити виконання функцій постачальника «останньої надії» у повному обсязі та у найкращий спосіб.

З огляду на зазначене, проєкт Закону України потребує обговорення та суттєвого доопрацювання із залученням фахівців нафтогазової галузі.

Крім того, проєктом Закону України пропонується доповнити Закон України «Про ринок електричної енергії» (далі – Закон) нормами, які передбачають встановлення у період з 01 січня 2021 року до 31 грудня 2023 року фіксованих цін на електричну енергію для побутових споживачів на рівні, що діяв до 01 січня 2021 року, та особливості покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів.

З метою збереження фіксованої ціни на електричну енергію для побутових споживачів, постановою Кабінету Міністрів України від 05.06.2019 № 483 «Про затвердження Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії» (із змінами) (далі – Постанова № 483) на ДП «Гарантований покупець», ДП «НАЕК «Енергоатом», ПрАТ «Укргідроенеро» та постачальників універсальних послуг покладено виконання спеціальних обов'язків для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії (далі – ПСО).

Відповідно до Постанови № 483, ціна на електроенергію для побутових споживачів встановлювалась на рівні тарифів, (з урахуванням тарифів, диференційованих за періодами часу), які діяли станом на 30.06.2019.

Слід зазначити, що тарифи на електроенергію, яка відпускатись населенню та ряду пільгових категорій споживачів, в тому числі для забезпечення електричною енергією побутових споживачів, які мешкають у гуртожитках, були встановлені постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП, Регулятор) від 26.02.2015 № 220, зареєстрованої в Мін'юсті 02.03.2015 за № 231/26676, постановою Національної комісії регулювання електроенергетики України від 11.03.2010 № 218 «Про затвердження тарифів на електричну енергію релігійних організацій», зареєстрованої в Мін'юсті 24.03.2010 за № 241/17536 (із змінами), постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики від 23.04.2012 № 498 «Про

затвердження Порядку застосування тарифів на електроенергію», зареєстрованої в Мін'юсті 23.04.2012 за № 599/20912 (із змінами), та постановою НКРЕКП від 06.06.2017 № 746 «Про затвердження тарифів на електричну енергію, що відпускається юридичним особам, які є власниками (балансоутримувачами) майна, що використовується для компактного поселення внутрішньо переміщених осіб». Разом з тим, на засіданні Регулятора 06.01.2021 прийнято рішення про визнання зазначених вище постанов, такими, що втратили чинність.

Стаття 12 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995 № 39/95-ВР передбачає пільги з оплати за спожиту електричну енергію для населення, яке постійно проживає в 30-кілометровій зоні атомних електростанцій, відповідно до статті 17 Закону України «Про електроенергетику». Стаття 17 Закону України «Про електроенергетику» втрачає чинність з дати початку дії нового ринку електричної енергії, згідно з пунктом 23 розділу XVII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону.

Наразі, Положення про покладення спеціальних обов'язків на учасників ринку електричної енергії для забезпечення загальносуспільних інтересів у процесі функціонування ринку електричної енергії в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 28.12.2020 № 1325 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019 р. № 483» (далі – Постанова № 1325), яка прийнята на підставі пропозицій Регулятора, є єдиним механізмом, який врегульовує питання щодо здійснення розрахунків між учасниками ринку в рамках застосування фіксованої ціни для побутових споживачів із застосуванням єдиного тарифу - 1,68 грн/кВт·год, незалежно від обсягів їх споживання в рамках закупівлі електричної енергії згідно ПСО.

Термін дії Постанови № 483 спливав 01.01.2021. Таким чином, у разі припинення її дії, ціна на електроенергію для побутових споживачів формувалась би на ринкових умовах, що призвело б до різкого, більш ніж в 2,5 рази, зростання тарифу на електричну енергію для населення вже з січня 2021 року (до близько 3,20 грн/кВт·год).

Слід зазначити, що в грудні 2020 року НКРЕКП збільшено тарифи транспортної складової на 2021 рік з 1,2 грн до 1,5 грн/кВт·год. А саме:

- тариф на передачу НЕК «Укренерго» встановлено на рівні 35 коп/кВт·год;
- середньозважений тариф на розподіл на рівні 106 коп/кВт·год;
- середньозважений тариф на постачання на рівні 10 коп/кВт·год.

Крім того, з початку 2021 року, зростає собівартість виробництва електричної енергії на АЕС через необхідність підвищення заробітної плати працівників, виконання ремонтної кампанії атомних енергоблоків, інвестиційних програм підприємства та забезпечення ядерної безпеки.

У підсумку, на підставі пропозицій Регулятора, Міненерго було розроблено, а Урядом прийнято Постанову № 1325.

Постановою № 1325 передбачено:

- продовження строку дії ПСО до 31.03.2021;
- встановлення на період з 01.01.2021 по 31.03.2021 фіксованої ціни за 1 кВт·год електричної енергії для побутових споживачів на рівні 1,68 (з ПДВ). Разом з тим збережено і залишено без змін коефіцієнти дво- та тризонного обліку електричної енергії;
- збільшення ціни, за якою ДП «НАЕК «Енергоатом» буде здійснювати продаж електроенергії в рамках перехідної моделі ПСО з 10 гривень за 1 МВт·год до 150 гривень за 1 МВт·год.

Необхідно зазначити, що прийняте Урядом рішення про підвищення тарифу для побутових споживачів є мінімально можливим і таким, що не покриває всіх складових витрат на виробництво та постачання електричної енергії побутовим споживачам. Так, з урахуванням зонного обліку, середній тариф для побутових споживачів складатиме близько 1,60 грн/кВт·год (з ПДВ), з яких лише транспортна складова становить 1,51 грн/кВт·год. Таким чином, на безпосередньо електричну енергію залишається лише 9 копійок з необхідних 17 (середньозважено, з ПДВ), які гарантований покупець сплачує ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» в рамках ПСО. Тобто, навіть за умови повної оплати населенням електричної енергії, зібраних електропостачальниками коштів не вистачить, щоб повною мірою розрахуватися із виробниками в рамках ПСО, а дефіцит буде складати 0,08 грн/кВт·год.

Згідно з проектом фінансового плану ДП «НАЕК «Енергоатом» на 2021 рік собівартість виробництва електроенергії складає близько 75 коп/кВт·год (без ПДВ), а в рамках ПСО має отримувати 15 коп/кВт·год і дефіцит буде складати 60 грн/кВт·год.

Таким чином, існуюча фіксована ціна на електроенергію для побутових споживачів є пільговою, оскільки не покриває повної собівартості її виробництва та транспортування, навіть враховуючи, що побутові споживачі купують електричну енергію у державних виробників, які мають найнижчу ціну. І наявне перехресне субсидювання вже призвело до накопичення боргів перед державними виробниками електричної енергії. Так, заборгованість за вироблену в рамках ПСО електричну енергію перед ДП «НАЕК «Енергоатом» та ПрАТ «Укргідроенерго» станом на 01.01.2021 складала 7,9 млрд грн.

Законодавче збільшення пільгових категорій споживачів та зменшення фіксованої ціни призведе до зростання ціни на електроенергію для промисловості, оскільки буде вимагати збільшення тарифу на передачу НЕК «Укренерго», або до погіршення фінансового стану стратегічних енергетичних підприємств державної форми власності.

Відповідно до частини третьої статті 63 Закону передбачено обов'язкові гарантії для постачальників, які надають універсальні послуги, згідно з якими постачальники надають універсальні послуги за економічно обґрунтованими, прозорими та недискримінаційними цінами.

З огляду на зазначене, встановлення додаткових пільг до фіксованої ціни на електричну енергію зобов'яже Кабінет Міністрів України визначити додаткові джерела фінансування різниці між встановленими постачальниками універсальних послуг цінами на послугу загальносуспільного інтересу та економічно обґрунтованими цінами, які не підкріплені видатками державного бюджету.

Частина третя статті 62 Закону встановлює обов'язковість проведення консультацій із Секретаріатом Енергетичного Співтовариства щодо обсягів та умов запровадження нових спеціальних обов'язків.

Відповідно до частини другої статті 3 Закону визначено, що функціонування ринку електричної енергії здійснюється на принципах, зокрема, недискримінаційного ціно- та тарифоутворення, що відображає економічно обґрунтовані витрати. Зазначене свідчить про необхідність подальшого зниження обсягу перехресного субсидіювання.

Зауважуємо, що діючі ціни (тарифи) для побутових споживачів на електричну енергію, встановлені з 01.01.2021, не переглядалися з 2017 року, тоді як мінімальна заробітна плата збільшилась на 88%, а мінімальна пенсія на 92%, що значно випереджає темпи зростання середньозваженої ціни для побутового споживача (32,2%).

На сьогодні, програма житлових субсидій населенню залишається головним механізмом забезпечення соціального захисту населення, через яку держава компенсує населенню витрати на оплату житлово-комунальних послуг, зокрема електричної енергії. Так, згідно із Законом України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» від 15.12.2020 № 1082-IX видатки на надання пільг і житлових субсидій громадянам на оплату житлово-комунальних послуг, зокрема електроенергії, у грошовій формі передбачені Міністерству соціальної політики України за бюджетною програмою за КПКВК 2501230 з урахуванням прогнозованої потреби в обсязі 35,2 млрд гривень. Слід зазначити, що у разі зростання цін і тарифів на комунальні послуги розмір обов'язкової частини платежу не змінюється, а розмір житлової субсидії збільшується.

Для додаткового захисту споживачів, які найбільше постраждали від перегляду тарифу на електричну енергію, постановою Кабінету Міністрів України від 01.02.2021 № 64 «Питання надання компенсації деяким категоріям споживачів електричної енергії» затверджено Порядок використання коштів для надання компенсації деяким категоріям споживачів електричної енергії (далі – Порядок), та передбачається надання компенсації на оплату електричної енергії наступним категоріям споживачів електричної енергії (крім тих, які отримують житлову субсидію):

– населенню, яке проживає в житлових будинках (у тому числі в житлових будинках готельного типу, квартирах та гуртожитках), обладнаних в установленому порядку електроопалювальними установками (у тому числі в сільській місцевості), і станом на 31 грудня 2020 р. мало право на знижений тариф;

– населенню, яке проживає в багатоквартирних будинках, негазифікованих природним газом і в яких відсутні або не функціонують системи централізованого теплопостачання (у тому числі в сільській місцевості), і станом на 31 грудня 2020 р. мало право на знижений тариф;

– багатодітним, прийомним сім'ям та дитячим будинкам сімейного типу.

Зазначену компенсацію планується здійснювати протягом першого кварталу 2021 року.

При цьому, відповідно до Порядку компенсація буде автоматично нарахована на особові рахунки зазначених категорій споживачів без їх участі і повинна покрити більшу частину зростання платіжки за електроенергію внаслідок відміни пільгового тарифу на електричну енергію для побутових споживачів.

Для забезпечення фінансування зазначеної компенсації, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до додатка № 3 до Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік» щодо компенсації у зв'язку з підвищенням тарифів на електричну енергію» від 29.01.2021 № 1158-ІХ. Обсяг компенсації, встановлений відповідним Законом, складає 1,4 млрд гривень.

В той же час, Міненерго погоджується з необхідністю вирішення проблем населення, яке проживає в 30-кілометровій зоні атомних електростанцій. І тому вивчає можливі варіанти вирішення цих питань, в тому числі за рахунок розроблення відповідних програм корпоративної соціальної відповідальності та соціально-економічного відновлення в зонах розташування атомних станцій.

Підсумовуючи, Міненерго не підтримує встановлення додаткових пільг до фіксованої ціни на електричну енергію, оскільки це призведе до збільшення обсягу перехресного субсидіювання, зростання заборгованості на ринку електричної енергії та загрожує безпеці постачання електричної енергії в Україні.

**Заступник Міністра
з питань європейської інтеграції**

Ярослав ДЕМЧЕНКОВ

_____ 2021 р.

МІНІСТЕРСТВО ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

вул. Хрещатик, 30, м. Київ, 01601, тел.: (044) 531-36-93; 206-38-45
E-mail: kanc@mev.gov.ua, сайт: <http://mre.kmu.gov.ua>, ідентифікаційний код 37552996

Отримана 22.04.2021 року №57

На № _____

ДОВІДКА

Відповідно до наказу Міністерства енергетики України від 01 квітня 2021 року № 149-в/а у зв'язку з відпусткою в.о. Міністра енергетики України Вітренка Ю.Ю., заступник Міністра з питань європейської інтеграції Демченков Я.С. з 01 по 02 квітня 2021 року виконує його обов'язки.

Довідка видана для пред'явлення за місцем вимоги.

**Начальник
Управління роботи з персоналом**

Світлана КУЦЕНКО